

в основном связаны с отдельными видами насилия. В 2014 г. в Законе «Об основах деятельности по профилактике правонарушений» дано только определение насилию в семье: «умышленные действия физического, психологического, сексуального характера» [9]. Как отметил начальник управления профилактики милиции общественной безопасности МВД О.Каразей, оно не является полным, его следует дополнить, так как международное сообщество наряду с сексуальным, физическим и психологическим насилием выделяет экономическое. В КоБС в ст. 189 регламентируется право ребенка на защиту от любых видов эксплуатации и насилия: «экономических, сексуальных, политических, духовных, моральных, физических, психологических» [10]. Термин насилие закреплён в Постановлениях Пленума Верховного Суда: «О применении судами уголовного законодательства по делам о хищении имущества» 2001 г. [11] и «О судебной практике по делам о преступлениях против половой неприкосновенности или половой свободы (ст.ст. 166-170 УК)» 2012 г [12], но в них сделан акцент исключительно на физическом воздействии.

**Закключение.** Таким образом, необходимо констатировать, что как на международном, так и национальном законодательном уровнях отсутствует специальный правовой акт, который бы закреплённый унифицированный подход к понятию «насилие», дополнив всеми современными его формами, появившимися в научной юридической литературе в последнее время (репродуктивное, геронтологическое, экономическое насилие). В настоящее время в Беларуси закреплёны только его отдельные аспекты в отношении лиц определённых социальных категорий.

1. Гаухман, Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами / Л. Д. Гаухман. – М.: Изд-во Юр. лит-ра, 1996. – С.3.
2. Браусов, А. М. Понятие насилия в уголовном праве [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elbib.bsu.by/bitstream/123456789/177104/1/7-10.pdf>. – Дата доступа: 26.02.2019.
3. Всеобщая декларация прав человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://undocs.org/ru/A/RES/217%20%28III%29>. – Дата доступа: 24.02.2019.
4. Конвенция о правах ребенка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://undocs.org/ru/A/RES/44/25>. – Дата доступа: 24.02.2019.
5. Декларация об искоренении насилия в отношении женщин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://undocs.org/ru/%20A/RES/48/104>. – Дата доступа: 25.02.2019.
6. Декларация тысячелетия ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://undocs.org/ru/A/RES/55/2>. – Дата доступа: 25.02.2019.
7. Насилие и его влияние на здоровье. Доклад о ситуации в мире / Под ред. Этьенна Г. Круга и др. / Пер. с англ. – М: Изд-во Весь Мир, 2003. – С. 5.
8. Конвенция Совета Европы о предупреждении и борьбе с насилием в отношении женщин и домашним насилием [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://tm.coe.int/1680464e75>. – Дата доступа: 26.02.2019.
9. Об основах деятельности по профилактике правонарушений [Электронный ресурс]: Закон Респ. Беларусь от 04.01.2014 № 122-3(в ред. от 09.01.2018) // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
10. Кодекс Республики Беларусь о Браке и Семье от 09.07.1999 № 278-3(с изм. и доп., вступившими в силу с 01.02.2019)[Электронный ресурс] // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
11. О применении судами уголовного законодательства по делам о хищениях имущества [Электронный ресурс]: Постановление Пленума Верховного Суда Республики Беларусь от 21.12.2001 № 15(ред. от 31.03.2016) // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
12. О судебной практике по делам о преступлениях против половой неприкосновенности или половой свободы (ст.ст. 166 – 170 УК) [Электронный ресурс]: Постановление Пленума Верховного Суда Республики Беларусь от 27 сентября 2012 г. № 7 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
13. Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie (Федеральный закон о защите от насилия в семье) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1996\\_759\\_0/1996\\_759\\_0.pdf](https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1996_759_0/1996_759_0.pdf). – Дата доступа: 26.02.2019.
14. Gewaltschutzgesetz (Закон о гражданской защите от актов насилия и принуждения) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/\\_1.html](https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/_1.html). – Дата доступа: 25.02.2019.

## СУЧАСНАЕ ЗАКАНАДАЎСТВА СУПРАЦЬ КАРУПЦЫІ

*Макаранка Н.А.,*

*студэнт 1 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь  
Навуковы кіраўнік – Козак М.А.*

Самае распаўсюджанае вызначэнне карупцыі – гэта злоўжыванне службовым месцам або ўладай з мэтай уласнай выгады. Згодна з больш шырокаму вызначэнню, карупцыя – гэта злоўжыванне даверам. Карупцыя сёння - не толькі з'ява, якая адлюстроўвае грамадскія адносіны, яе існаванне падрывае давер грамадзян да дзяржавы і настройвае грамадскія групы адзін супраць аднаго. У глабальным аспекце краінам з высокім узроўнем карупцыі няма чаго спадзявацца на замежныя інвестыцыі, крэдыты міжнародных фінансавых інстытуцый.

Мэтай дадзенага артыкула з'яўляецца аналіз і выяўленне асаблівасцяў прававога рэгулявання ў Рэспубліцы Беларусь такога прававога інстытута як карупцыя, у параўнанні з прававым рэгуляваннем ў іншых дзяржавах.

**Матэрыял і метады.** Матэрыялам даследавання з'яўляюцца нарматыўныя прававыя акты ў сферы замацавання такога інстытута як карупцыя, працы вучоных, якія разглядаюць асаблівасці яго прававога рэгулявання. Пры напісанні артыкула быў выкарыстаны метада аналізу тэарэтыка-прававых поглядаў. Метада аналізу ўжываецца сумесна з метадам сінтэзу, які дазваляе аб'яднаць розныя пункты гледжання і выявіць асаблівасці замацавання ў Рэспубліцы Беларусь.

**Вынікі і іх абмеркаванне.** Усе дзяржавы свету сутыкаюцца з такім злом, як «карупцыя». Больш таго, у сучасных умовах карупцыя паступова ператвараецца з унутрыдзяржаўнай праблемы ў глабальную праблему. Зараз усе краіны, уключаючы самыя перадавыя, пераглядаюць свае мадэлі барацьбы з карупцыяй з улікам новых выклікаў, прымаюць новыя законы і нормы аб узмацненні жорсткасці адказнасці за карупцыю. Барацьба з карупцыяй у Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца найважнейшай дзяржаўнай задачай. Базавым дакументам, на аснове якога арганізуецца антыкарупцыйная дзейнасць у нашай краіне, з'яўляецца Закон Рэспублікі Беларусь «Аб барацьбе з карупцыяй».

Карупцыя лічыцца важнай грамадска-палітычнай праблемай, якая зніжае тэмпы эканамічнага росту. Злачынствы, якія здзяйсняюцца службовымі асобамі, і асабліва з карупцыйнай скіраванасцю, прычыняюць істотную шкоду аўтарытэту дзяржаўнай улады, перашкаджаюць нармальнаму функцыянаванню органаў дзяржаўнай улады і кіравання, а таксама апарата кіравання іншых органаў і арганізацый незалежна ад формаў уласнасці, падрываюць давер грамадзян да ўладных структураў.

У Рэспубліцы Беларусь сфарміравана прынцыповая пазіцыя дзяржавы па процідзеянні карупцыі і яе злачынным праявам. Згодна з артыкулам 1 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб барацьбе з карупцыяй» карупцыя – наўмыснае выкарыстанне дзяржаўнай службовай або прыраўнаваным да яго тварам альбо замежным службовай асобай свайго службовага становішча і звязаных з ім магчымасцяў у мэтах супрацьпраўнага атрымання маёмасці або іншай выгады ў выглядзе працы, паслугі, заступніцтва, абяцання перавагі для сябе або для трэціх асоб, а таксама падкуп дзяржаўнай службовай або прыраўнаванай да яе асобы альбо замежнай службовай асобы шляхам прадстаўлення ім маёмасці або іншай выгады ў выглядзе працы, паслугі, заступніцтва, абяцання перавагі для іх або для трэціх асоб з тым, каб гэта дзяржаўная службовая або прыраўнаваных да яго твар альбо замежнае службовая асоба здзейснілі дзеянні ці ўстрымаліся ад іх здзяйснення пры выкананні сваіх службовых (працоўных) абавязкаў, а таксама ўчыненне названых дзеянняў ад імя або ў інтарэсах юрыдычнай асобы, у тым ліку замежнага.

У артыкуле 17 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб барацьбе з карупцыяй» пазначаны абмежаванні, якія ўстанаўліваюцца для дзяржаўных службовых і прыраўнаваных да іх асоб.

Дзяржаўная службовая асоба не мае права:

- займацца прадпрымальніцкай дзейнасцю асабіста або праз іншых асоб, аказваць садзейнічанне мужу (жонцы), блізкім сваякам ці родным у ажыццяўленні прадпрымальніцкай дзейнасці, выкарыстоўваючы службовае становішча;

- быць прадстаўніком трэціх асоб па пытаннях, звязаных з дзейнасцю дзяржаўнага органа, іншай арганізацыі, служачым (работнікам) якога (якой) яно з'яўляецца, альбо падначаленага (падпарадкаванай) і (або) падкантрольнага (падкантрольнай) яму (ёй) дзяржаўнага органа, іншай арганізацыі;

Правапарушэннямі, якія ствараюць умовы для карупцыі, з'яўляюцца:

- Умяшанне дзяржаўнай службовай асобы з выкарыстаннем сваіх службовых паўнамоцтваў у дзейнасць іншых дзяржаўных органаў і іншых арганізацый, калі гэта не ўваходзіць у кола яго паўнамоцтваў і не заснавана на заканадаўчым акце;

- аказанне дзяржаўнай службовай асобай пры падрыхтоўцы і прыняцці рашэнняў неправамернай перавагі інтарэсам фізічных або юрыдычных асоб або прадстаўленне ім неабгрунтаваных ільгот і прывілеяў ці аказанне садзейнічання ў іх прадстаўленні;

- выкарыстанне дзяржаўнай службовай або прыраўнаванай да яго асобай службовага становішча пры вырашэнні пытанняў, якія закранаюць яго асабістыя, групавыя і іншыя пазаслужбовыя інтарэсы, калі гэта не звязана са службовай (працоўнай) дзейнасцю;

Карупцыйнымі правапарушэннямі з'яўляюцца:

- вымагальніцтва дзяржаўнай службовай або прыраўнаваным да яго тварам альбо замежным службовай асобай маёмасці або іншай выгады ў выглядзе працы, паслугі, заступніцтва, абяцання перавагі для сябе або для трэціх асоб у абмен на любое дзеянне або бяздзеянне пры выкананні службовых (працоўных) абавязкаў;

- прыняцце дзяржаўнай службовай або прыраўнаваным да яго тварам альбо замежным службовай асобай маёмасці або іншай выгады ў выглядзе працы, паслугі, заступніцтва, абяцання перавагі для сябе або для трэціх асоб у абмен на любое дзеянне або бяздзеянне пры выкананні службовых (працоўных) абавязкаў, акрамя прадугледжанай заканадаўствам аплаты працы;

Здзяйсненне названых правапарушэнняў цягне за сабой адказнасць у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі [1].

Штогадовы індэкс карупцыі Transparency International сведчыць аб тым, што па выніках 2017 года Беларусь паднялася з 79-га на 68-е месца ў індэксе ўспрымання карупцыі. Суседнія з Беларуссю Расія і

Україна знаходзяцца сярод краін, якія размяшчаюцца на 130-135 месцах. Польшча займае 36 — 6 месца, Літва і Латвія — 39-40-е.

Беларусь здзейсніла сур'ёзны скачок па выніках 2016 года — з 107-га на 68-е месца.

Разгледзім падрабязней сістэму барацьбы з карупцыяй у Польшчы. Пачынаючы з 1989 года, быў зроблены шэраг мер, рэфармуюць прававую сістэму і змяняюць паводніцкія нормы, якія функцыянуюць у грамадстве. Можна сказаць, што прававая сістэма сённяшняй Польшчы спрыяе барацьбе з карупцыяй, будучы прыведзенай у адпаведнасць са стандартамі, якія дзейнічаюць у найбольш развітых краінах свету. Ніжэй пазначаны асноўныя рэформы, якія варта было б у гэтым кантэксце пералічыць:

- прыняцце закона, які рэгулюе сферу грамадскіх заказаў і адпаведнага стандартам, дзеючым у Еўрасаюзе,

- прыняцце закона о свабодзе эканамічнай дзейнасці, які рэзка скараціў колькасць галін, у якіх патрабуецца атрыманне канцэсіі або дазvolaў,

- ўзмацненне жорсткасці правіл, якія павінны процідейнічаць адмыванню брудных грошай.

Увядзенне абавязкі апублікавання звестак аб даходах і маёмасці парламентарыяў і вышэйшых дзяржаўных чыноўнікаў (гэтыя дэкларацыі можна знайсці ў Інтэрнэце на сайтах Сейма і іншых устаноў).

Велізарную ролю ў працэсе барацьбы з карупцыяй, з дапамогай выкрыцця яе, а таксама ў фарміраванні адмоўнага грамадскага стаўлення да яе, гуляюць у Польшчы свабодныя і незалежныя сродкі масавай інфармацыі. У апошніх парламенцкіх выбарах найбольшую грамадскую падтрымку атрымалі менавіта тыя партыі, якія адной з самых тэрміновых задач прызналі абмежаванне карупцыі.

У Польшчы барацьбой з карупцыяй на ўсіх узроўнях, як у органах Цэнтральнай і мясцовай улады, бізнес-структурах і да таго падобнае займаюцца тры ўстановы — Цэнтральнае антыкарупцыйнае бюро (ЦАБ), Агенцтва ўнутранай бяспекі (АУБ) і цэнтральнае следчае бюро паліцыі (ЦСБП). Розніца паміж імі заключаецца ў тым, што ў адрозненне ад ЦАБ, для якога супрацьдзеянне карупцыі на ўсіх узроўнях з'яўляецца асноўнай задачай, для АУБ і ЦСБП — гэта толькі адна з задач, пры гэтым не самая галоўная. У прыватнасці, Агенцтва ўнутранай бяспекі займаецца падатковымі злоўжываннямі значных маштабаў, якія шкодзяць інтарэсам краіны і карупцыйнымі злачынствамі чыноўнікаў высокага рангу. Наўзамен, следчае бюро паліцыі процідейнічае злачынствам адносна незаконнага супрацоўніцтва ўлады і бізнесу з крыміналітэтам. Разам з тым, антыкарупцыйнае бюро — адносна новы орган, створаны ў 2006 годзе. Тут працуюць 880 чалавек, а бюджэт складае больш за 150 млн злотых (прыкладна 38 млн дал. ЗША.) Лозунг органа "барацьба з карупцыяй — наша агульная справа" падкрэслівае вагу і значэнне гэтага працэсу для інтарэсаў як дзяржавы, так і ўсіх грамадзян.

Яшчэ адным важным органам у сістэме процідзеяння карупцыі ў Польшчы з'яўляецца кіраванне падатковага кантролю, якое падпарадкоўваецца Міністэрству фінансаў. Яго задача — праверка маёмасных дэкларацый публічных асоб і іх бліжэйшых сваякоў, якія штогод у Польшчы, разам з першымі асобамі дзяржавы, абавязаны апублікаваць міністры, дэпутаты і сенатары, суддзі і пракуроры, прадстаўнікі органаў мясцовага самакіравання.

Запаўненне падатковых дэкларацый у Польшчы — абавязак не толькі юрыдычных, але і фізічных асоб, якія працуюць і плацяць падаткі. Штогод да канца красавіка яны падаюць у мясцовыя кіраванні падатковага кантролю дэкларацыі аб сваіх заробках за папярэдні год. Таму, на практыцы не толькі чыноўнікі дзяржаўнага або мясцовага ўзроўняў могуць апынуцца ў фокусе ўвагі антыкарупцыйных органаў. Калі ў нейкай асобе выявіць адрозненне паміж фактычным і задэклараваным узроўнем даходаў, то гэта можа стаць прадметам больш стараннага кантролю з боку падатковых і антыкарупцыйных органаў.

У рамках барацьбы з карупцыяй польская ўлада спрабуе не стаяць на месцы. У студзені гэтага года міністр-каардынатар па пытаннях працы спецслужбаў у польскім урадзе Міхал Камінскі заявіў, што асноўнымі задачамі падначаленых яму органаў, нароўні з абаронай суверэнітэту і процідзеяннем тэразму, будзе барацьба з карупцыяй.

У свядомасці грамадзян трэба культываваць абсалютную нецярпімасць да любога роду карупцыйных праяў. Для гэтага трэба пастаянна весці маштабную антыкарупцыйную прапаганду ў сродках масавай інфармацыі, з публікацыяй навочных жыццёвых прыкладаў.

1. Закон «Аб барацьбе з карупцыяй Рэспублікі Беларусь» ад 15 ліпеня 2015 г. № 305-З [Электронны рэсурс]. - Рэжым доступу: <http://sudexpert.gov.by/by/corruption.html>. - Дата доступу: 19.02.2019.
2. Студэнцкая бібліятэка онлайн // Цэнтральнае антыкарупцыйнае бюро Польшчы [Электронны рэсурс]. - Рэжым доступу: [https://studbooks.net/84708/pravo/tsentralnoe\\_antikorrupsionnoe\\_byuro\\_polshi](https://studbooks.net/84708/pravo/tsentralnoe_antikorrupsionnoe_byuro_polshi). - Дата доступу: 19.02.2019.